

ספר

שרש ישי
פירוש על מגלת רות

חברו אבי המקובלים בצפת
רבי שלמה אלקבץ זצ"ל
בעל הפיוט לבה דודי

יוצא לאור במהדורה מתוקנת ומורחבת
על פי ההוצאה הראשונה
עם ההגהות וההשלמות
שרשם המחבר בעצם יד קדשו בגליון ספרו
בתוספת מראי-מקומות, הערות ומפתחות

כן הוספנו תפלה על המזונות למחבר ז"ל
מתוך כ"י בתוספת פיסוק וניקוד והערות

נדפס בירושלים עיר הקודש תובכ"א
בשנת ג'לה כבוד מלכותך עלינו לפ"ק

ואלה יעמדו על הברכה

הנדיבים הדגולים ראשונים לכל דבר מצוה
ארבעה מטיבי לבת

יוסף הילל בראכפעלד
יחזקאל ישעי' פאנעטה
יצחק אלימלך גאלדברענער
מאיר צבי הערצקא

ה' עליהם יחיו

שהפרישו מהונם להדפסת הספר ברוב פאר והדר
זכות המחבר זצ"ל תגן עליהם ועל ב"ב
להושע בכל מילי דמיטב

©
כל הזכויות שמורות
איבצן HIVZON

ירושלים JERUSALEM

התוכן

4	תצלום השער של ההוצאה הראשונה (קושטנטינה)	אוצר החכמה
5	תצלום השער של ההוצאה השניה (לובלין)	
6	תצלום עמוד של ההוצאה הראשונה עם הגהות המחבר בכי"ק	
12-7	הקדמת המהדיר	
34-13	דברים אחדים על הספר ועל מחברו	
40-35	תפילה על המזונות למהר"ש אלקבץ	
ג-א	פתיחת המחבר	100/28
ד-י	הקדמת המחבר	
יא-רסח	פירוש למגלת רות	
רסט	סיום הספר	
ער-ערב	הקדמת בן המחבר למפתחותיו	
רעג-רעו	דברי חכמים וחידתם	
רעז-רפג	הדרושים והענינים	
רפד-שח	של מן הצבתים [הערות משלימות]	
שט-שכט	מפתח לפסוקי המקרא	
שכט-שנג	מפתח למאמרי חז"ל	

שרש ישי

פירוש על מגלת רות חברו
החכם השלם המקובל האקב
מהדור שלמה הלוי בן אלקבץ
נרנ הפלא בביאורו
מכל אשר קם
לפניו:

העם פה קושטנמינה ידתי
אשר היא תהיה מחשלת החל'סגדול
שולטאן שוליומן ילה בשנת
ה'שג'יח ימרוס קדשו:

בניית היקר והכבוד כל
שלבה אושקיומ

כל יח אברהם בכיר שחול כהן על
בכנונוני אלהינו

גויס חרש חלקה מוחה

והיה ביום הדוא שרש ישי ושר אשך עמר עמר עמר אלו

והיה ביום הדוא שרש ישי ושר אשך עמר עמר עמר אלו

תצלום השער של ההוצאה הראשונה (קושטנמינה)

זה השער לוי צריקים יבואו בו

שרש ושר

פירוש על מגילת רות חבור
 החכ' השלם מהר"ר שלמה הלוי
 בן אלקבץ נר"ו הפליא בביאורו
 מכל אשר היה לפניו באר היטב
 לחיות כל דבר דבור על אופניו
 ומחר' כל הספיקו שנפלו במגיל'
 זו כמעט לא הניח מקו' להתגורר
 גו' זה כמה שנים שגרשם
 בקונסטנטינא ולרוב טובו קפצו
 עליה זביני שלא באו למדינתנו
 כ'א מעט מוציק ועיר שם ועיר
 שם נעובה רוחינו להדפסו לזכר
 בהם את מרגלם

... ויצא חסר מלגז ישינוצר משרטון יפדה
 כבוד : יצא חסר מלגז ישינוצר משרטון יפדה

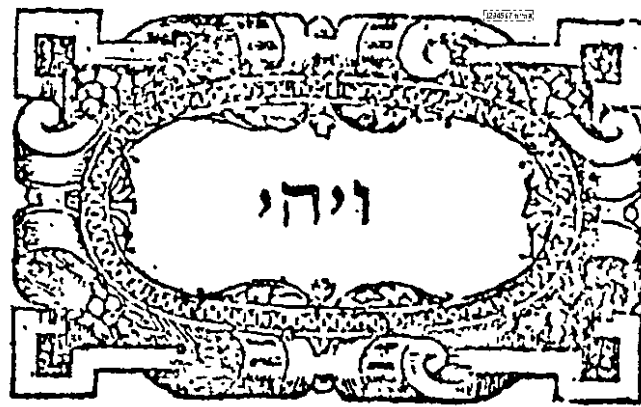
ועתה יעשו ויבאו ויבאו ויבאו

בשנת אשרי אבוס

ועשה זאת

פה ק'ק לובלין

תצלום השער של ההוצאה השנייה (לובלין)

וירא · תימא · ספוט

השופט' וגו' איתא
בפ' דמגלה אמר
ר' לוי וא' תימא ר'
יוחנן דכר זה י' מ'
מסורת' הוא בדיונו
מאבותינו - מאנשי
כנס' הגדולה שכל
מקום ש'אמר וידו
אינו אלא לשון צעדי'
וידו בינוי אחסורם

בִּימֵי שֹׁפֶט הַשִּׁפְטִימִים וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית
לֶחֶם וַיְהַדְרֵחַ לְגֹדַר בְּטָרִי פֹאֵב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו:

המזן. ויהי בימי שפוט הסופטים היה רעב וכו' והיונן בה ושקלי' וטרינן בקררי
אחריני. ואסיקנא. אלא אמר רב אשי ויהי איב' הכי ואיבא הכי. כל ויהי
בימי ודאי לשון צער הוא. עכ' בגע'. ונכר' יפלא. ובווקרארבה פיא. רע
סמיעון. בר' אבא מנכ ר' יוחנן. בכל מקום שכל ויהי משמש צרה ושמח' אם צרה
אין צרה כיצא בה. ואם שמחה אין שמחה כיצא בה. אתא ר' שמואל בר נחמן
ועבר פלגא בכל מקום שכל ויהי משמש צרה. והיה שמחה. עכ'. וירוע היות
תיבת ויהי נחלקת לשתיים. וי' ה' וסניהם לסון אוי. כי וי הוא לשון תרגום
ובתורה בבניאי בכתובים מצינו שהנה חולק כבוד. ללשון ארמי קראיתא בגר'.
פער'. ואחרי שכן הוא והעדר וההפסד והכליון מיוחס אל הזמן אכ' באומרו.
יהי בימי. מן הראוי שיהי צער. אמר' הר' שמואל בר נחמן ויהי משמ' צרה. והיה
שמחה. כל דהפי' אחר שתיבת ויהי היא נולה מהופכ' מעתיד לעבר. כי יהי הוא
עתיד והוא מהפכו לעבר אין ספק כי זה מורה צער אחרי שמה שהיה להיות
אמרו עליו שכבר היה. ומה שכבר היה חלף הלך לו. וההפך בתיבת והיה. כי

היה הוא עבר • והואו מהפכו לעתיד • זה יורה על סניחה • והוא מבואר •
האנונם אומרנו 'יהי בואו אשר לא יתכן בהתחלת ענין בעין היא אות מיוסבת
הספור כמו שבאמר טעכר • אומר אבי עם ניה סקדס היות אלג דברי סמו
הנביא האחרונים כי הוא כתב ספרו כמורכב וק נמסד אחריו ולכן הו' טאל

ה'אמנה ביען היא מגלה ולא ספר נבוא' נכתב' בכלל המגלות • והוא מבואר •
ואונורי ספט הספטים • דרשו רז ל דור ססופטים את סופטיו היה אחר
מיוסראל עובר עברה זרה והריון מ'קם להעטר עליו מרת הרין • היה הוא
סא ומלקה את הריון אחר מה סקם לעסות לי עשיתי לו • בר פיו • ועוד
דרשו דגה סאפטי מדיכס להספט הריון אומר לארס טול קיסס מנין סיניך

קבוצה אחת הן כתיב וכן שלמות קבוצתה של המספרים הן המספרים הממשיים והן המספרים המרוכבים. כל אחת מהקבוצות האלו היא תת-קבוצה של המספרים הממשיים והן המספרים המרוכבים. כל אחת מהקבוצות האלו היא תת-קבוצה של המספרים הממשיים והן המספרים המרוכבים.

תצלום העמוד הראשון של ההוצאה הראשונה עם הגהות המחבר בכ"י קדשו

ולמה קורין מגלה זו בחג שבועות.
שמגלה זו כולה חסד, והתורה כולה
חסד, שנאמר (משלי לא כו) ותורת
חסד על לשונה, ונתנה בחג שבועות
(מדרש לקח טוב, בסיום מגלת רות)

הקדמת המהדיר

בסיעתא דשמיא קרתא דשופריא ירושלים דדהבא
שבעה דנחמתא ימי הרצון הרחמים והסליחות
שנת אבצן רות לפ"ק

ראו אנכי נותן לפניכם היום ברכה, את הספר הנכבד **שרש ישי**, לרבינו
שלמה הלוי בן אלקבץ זיע"א, פירוש על מגילת רות, בדפוס חדש, באותיות
מרובעות מאירות עינים, ובתוספת מראי מקומות. ואלקטה בשבלים, להוסיף
הערות ומפתחות.

הספר חובר ע"י רבינו הרשב"א הלוי בעיר הקודש צפת ת"ו "והיתה השלמתו...
עשרה ימים לחודש כסליו שנת גש"י הלום [שיג] ואין הלום אלא מלכות.
מלכותו עלינו יראה. אמן ואמן". והובא לדפוס בחיי המחבר ע"י בנו ר' משה,
בעיר קושטאנטינה רבתי, בשנת השגי"ח ממרום קדשו [ה' שכא או שכו*],
באותיות רש"י. בסוף הספר נוסף לוח התיקונים והשמטות ומפתחות.

* ונראה, כי כונת הפרט לשנת ה'שכא. שכן מצאנו בכ"י פריס 261 (תצלומו שמור במכון
לתצלומי כ"י בירושלים, סרט מס' 27840) העתק מן הספר הנדפס ובסופו: אני הכותב יוסף
בירדוגו כתבתי זה הספר לעצמי. וסיימתי אותו יום שנים עשר לחדש שבט שנת חמשת אלפים
ושלש מאות עשרים וששה לבריאת עולם... והנה בסוף הספר נדפסו שני שירים בשבחו ובשבח
מחברו, מאת ר' אברהם ׳ן שאנגי נר"ו ור' שמואל שולם, והמעתיק, ר' יוסף בירדוגו, המיר את

ברכת החיים (נר"ו) בברכת המתים (ז"ל), ודאי משום שר"א ׳ן שאנגי נפטר בין שכא לשכו. ודוחק גדול הוא לומר, שהספר יצא מבית הדפוס בראשית שנת שכו ור"י בירדוגו הזדרז והעתיקו, ובינתיים נפטר המשורר. מאידך לא מצאנו למשורר השני, ר' שמואל שולם, ששהה בקושטא בשנת שכא, ורגלים לדבר שעדיין היה במצרים בשנה זו ושימש שם כ"רופא השר", אבל בשנת שכו אנו מוצאים את רש"ש בקושטא כשהוא מדפיס שם את ספר יוחסין לר' אברהם זכות, עם השלמותיו, ותהי ראשית מלאכתו יום כה סיון.

אגב אורחא נציין, כי מצאנו למשורר הראשון שני שירים בשבח ספרים קודמים. הראשון בסוף ספר מכלול לרד"ק, קוסטאנטינא רצב—רצד. אף הגיה את הספר וכתב דברים בסופו: היום הזה יום בשורה... נאם... צעיר התלמידים אברהם בכמהר"ר אפרים ז"ל ׳ן שנגי (חתום י אלול רצד). השיר השני נדפס בסוף ספר מכלל יופי לר' שלמה ׳ן מלך, קושטנדינה שט.

הספר נדפס שנית בעיר לובלין, בשנת אשרי אנו"ש יעשה זאת [שנז], באותיות מרובעות. בשנת תרנא יצא הספר בפעם השלישית, בעיר סיגעט (באותיות רש"י). מהדורה רביעית יצאה, בדפוס-צילום של הוצאת סיגעט, בשנת תשלט בעיר קדשנו ירושת"ו. לשבחה של מהדורה זו יאמר, כי תוקנו בה רבות מן השגיאות שנפלו בהוצאות הקודמות. אך עדיין נשארו בה שיבושים לא מעטים. מהדורה חמישית יצאה, אף היא בדפוס-צילום של הוצאת סיגעט, בשנת תשמא בעיר בת"ים.

במהדורתנו הנוכחית, הששית במספר, השתדלנו בכל מאודנו להגיה את הספר ולנקותו מטעויות עד כמה שידנו יד כהה מגהת. ואולם שמנו לנו למטרה להחזיר עטרה ליושנה ולהדפיס את הספר ע"פ ההוצאה הראשונה. אשר, כאמור, יצאה בחיי המחבר וע"י בן המחבר. ואף במקומות הנראים לענ"ד משובשים, לא הרהבנו עוז כנפשנו לתקן את הנוסח הראשון, אלא השארנו גירסת הדפוס הראשון במקומה, ואת התקונים הוספנו בתוך סוגרים מרובעים. ורק הטעויות שנפלו בנוסח הכתובים תוקנו ונדפסו בנוסח המסורה שבידינו.

ותמכנו יתדותינו בדברי קדמונינו שאסרו להגיה ספרים מסברה. והרחיב את הדיבור בענין זה רבנו תם הכותב: ועל הדבר לא אשא פני איש, שכן אמר רבנא גרשום כל מגיהי ספרים הכי והכי תהוי (ספר הישר, חלק החשובות, סימן מה, סעיף ה). והרמב"ן (בחידושו לבבא בתרא קלד). פסק: והגהת ספרים בסברא עבירה גמורה היא וראוי לנדות עליה. וכבר העיד הגאון ר' יעקב רישר: קבלתי מרבותי נוחי נפש, שאין להגיה ולשבש שום ספר מלבו, אם לא בהסכמת חכמים הרבה או מספרים ישנים, כאשר עשה מהרש"ל בהגהותיו, שנעשה בהסכמת בני ישיבתו או מספרים ישנים (שו"ת שכות יעקב, חלק שלישי, קונטרס לא הכיט אוז ביעקב).

עוד זאת עשינו בס"ד: לפסק את הספר לפסקאות קצרות ולהכניס בהן סימני פיסוק, כדי להקל על המעיין, שלא יכשל בקריאתו וילך לבטח דרכו. [על הכתוב בדניאל (יב ג): והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד — איתא בזהר (בראשית טו): והמשכילים יזהירו, אתון ונקודי. כזהר, נגונא דטעמי וכו'. ומצדיקי הרבים, אינון פסוקי דטעמי, דפסקי במטלניהון, דבגין כך אשתמע מלה. פירש האריז"ל ב'דרך אמת' (הע' ז"ח): פסיק שיש בטעמים, שמפסיק בין תיבה לתיבה. על ידי כך נשמע הדבור.]

כל ההשמטות, שנדפסו בסוף הספר, נכנסו במהדורתנו זו למקומן הראוי.

צוינו מראי מקומות לפסוקי המקרא ולמאמרי חז"ל המובאים בספר.

את מאמרי חז"ל בחלק האגדה מתלמודנו מביא רבינו בנוסחאות ספרד שבספר **עין יעקב**, כשם שנהגו רבים מחכמי דורו. וכן כתב ר' יום טוב בר' משה צהלון (מהריט"ץ) בספר **לקח טוב** על מגלת אסתר (צפת שלז, דף לב [צ"ל: לג] ע"ב): בספר עין יעקב, שחבר הרב רבי יעקב בן חביב זלה"ה תמצא כן כמו שכתבתי. וכן אם ימצא לפעמים במאמרים, שהובאו בדברי בספר זה, שום נסחא שלא תמצא בגמ', תמצאה כן בספר עין יעקב, שהרב זלה"ה הביא נסחאות מכוונות ומדוייקות [ת] כהוגן. עכ"ל מהריט"ץ. ואנחנו השתדלנו להעיר על כך בשולי הדפים.

בקי היה רבינו במקראות ובדברי חכמים, ומלתם על לשונו תמיד, לא רק לצורך גופם אלא גם לצורך המליצה לשפור הלשון, ואם באנו לציין את המקורות ללשון המקרא ולשון חכמים אשר שובצו בדברי רבינו אין אנו מספיקים. לפיכך לא עשינו זאת אלא במקומות ספורים, אשר בהם מצאנו לנחוץ לציין את מקור המליצות. ואולם כדי להביא לפני הלומד דוגמא של שמוש רבינו בלשון הקדמונים, רשמנו כמה ציונים למקורות הלשון בפתחת רבינו לספרו, אשר על כן מצער היא ותחי נפשנו. והמעין יוסיף לקח.

נוספו הערות קצרות בשולי העמודים, בשם "לקט בין העמרים" (עש"ה רות ב טו), והערות ארוכות בסוף הספר, בשם "של מן הצבתיים" (עש"ה רות ב טז). כל אחת מן ההערות האחרונות נקראה בשם "עמר קטן" (שכן פירש רש"י: **צבתיים**. עמרים קטנים).

גוף המגילה סודר מחדש באותיות גדולות ויפות, מנוקדות.

בסוף הספר נוסף מפתח לפסוקי המקרא ולמאמרי חז"ל שהובאו בתוך הפירוש, עם מ"מ וציון העמוד.

גם ב"דברי חכמים וחידתם" וב"הדרושים והענינים הנאמרים בזה" – שהדפיס בן המחבר בסוף הספר – הוספנו מראי מקומות.

ועלינו לשבח לאדון הכל, לתת גדולה ליוצר בראשית, אשר הקרה לפנינו ברוב רחמיו וחסדיו האי גברא חכימא וספרא רבה, הוא ניהו ר' שמואל בקוראי שמו **אשכנזי שליט"א** בן הרה"ח ר' ברוך ז"ל אשר הואיל בטובו הגדול לעשות חסד עם החיים ועם המתים הקרויים חיים, ועדר עמדי בעבודת הקודש, בפיענוח תעלומות, לברר מקחו של צדיק זה, לשפר ולשכלל את ספרו בכל מילי דמיטב, בפיסוק נכון ובציון מקורות והערות לדברי רבינו, כיד השם הטובה עליו. ועל כך יתברך ממעון הברכות, וזכותיה דמין המחבר זצ"ל תעמוד לו ולזרעו אחריו, ולא ימוש דברי התורה מפיו ומפי זרעו ומפי זרע זרעו מעתה ועד עולם.

והמתפלל בעד חבריו הוא נענה ונהנה תחילה, וזכות רבינו המחבר זיע"א יעמוד לי ביחד עם זוגתי תחי' ולזרעי אחרי עד עולם להושע בכל מילי דמיטב, וערבו דברי תורה בפיו ובפי צאצאינו וצאצאי צאצאינו, ונהיה כולנו יודעי שמו ולומדי תורתו. אמן סלה.

ויקוים במהרה דידן חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים: ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפּרה (יא א) והיה ביום ההוא שרש ישי אשר עמד לנס עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד (יא י).

כה מעתיר אנא קטינא, חוטר מגזע עץ חיים השל"ה הקדוש (ניצוץ מנשמתו של בעז).

איבצן

ואלה מוסיף על הראשונים

יתברך המתעלה ומסבב הסבות אשר אנה לידי את הזכות הגדולה להתעסק במקחו של אותו צדיק רבינו המחבר זצ"ל. ואתהלכה בעקבותיו ואשנן דברותיו בהקדמת הספר:

בתוכי ישתומם לבי, ויאמר אלי, בן אדם
עמוד על עמך, ואתה תאזור מתניך, וקמת
ועלית על הרי בשמים, בחדר וברחמים,
ועשה לי מטעמים, בעבור אברכך לפני ה'
כל הימים.

ונפש הנביא, קדוש הוא לאלקיו, תתענג,
ועליך תפלה תשא לעולמים.

ובדברו עמי התחזקתי, ושינה מעיני נדדתי,
והעיון בה הפלגתי, וההבחנה בכל כלליה
ופרטיה דרשתי וחקרתי.

אנכי הרואה ישועת השם ומרגיש אני בכל אשר אפנה את משק כנפי המחבר הקדוש בסוכו עלי. ואם
אמרתי אספרה כמו הנה מעת אשר העמסתי על שכמי את העבודה הקדושה בהוצאת הספר נושעתי אני
וביתי בחדרי מרום שלוש ישועות גדולות, שאני תולה אותן בזכות המחבר אשר הגנה עלי והוא יצא לי
למליץ יושר בפני שוכן מרומים.

וביותר עלי להודות ולהלל לרבון העולמים אשר גלגל זכות ע"י זכאי מר ניהו רבא וחכימא ר"ש אשכנזי
שליט"א, הנ"ל, שנודע לו בהשגחה פרטית, כי בגנוי מכון בן צבי בירושלים (מס' 252) שמור טופס של
ספרנו בדפוס הראשון והוא מלא על גדותיו הגהות רבות והוספות חשובות בכתיבה אימלקית, והוא,
כנראה, מעשה ידי הרמ"ע מפאנו זצ"ל, אשר העתיקם מן הטופס של המחבר [והוא, כנראה, "הכותב"
שהשאיר בצ"ע את הקושיא על דברי מחברנו בענין "דברי קבלה" בדף סד סוף ע"א. עי' 'לקט בין
העמרים' הערה קעב בשולי דף קפט]. אף הוא (מהרש"א) טרח להמציא לידי תצלום הספר כולו. זכרה
לו ה"א לטובה וטוב עין הוא יבורך ממעון הברכות.

תודה מיוחדת למנהלי מב"צ שהרשו לנו באדיבותם לפרסם את ההגהות.

ומצוה גוררת מצוה. שמחתי הרבה על השגת ההגהות הנ"ל גרמה לי לספר על כך לר' מנחם שמלצר נ"י, אשר נודמנתי לביתו בשהותי בעיר הגדולה ניוירורק אשר בארצות הברית. אף הוא ענה ואמר לי, כי בספריית שכטר, אשר הוא מכהן בה כספרן, גנוזים שני טפסים של הדפוס הראשון ושניהם מלאים קטורת סמים, הגהות יקרות, בשוליהם. האחד הוא עצם כ"י הקדושה של המחבר, והשני הוא העתק נאמן (בשינויים מעטים). לגדל שמחתי הסכים להפגישני עם מנהל הספריה, הרב זכרי' יוסף שווארצבארד שליט"א, וקבלתי לידי תצלום שני הטפסים הנ"ל. תורתנו נתונה להם על הסכמתם להוציאן לאור עולם.

והנה רבות עמלתי עד אשר מצאתי בע"ה מעתיק מומחה ומסרתי לידו את שלושת התצלומים להעתיקם תוך כדי השואתם זה לזה, וזכות המחבר עמדה לנו לפענח את המקומות הקשים ביותר. עד שפנים חדשות ניתנו לספר, ע"י הגהות המחבר שתיקן את דבריו הראשונים והוסיף עליהם דבריו האחרונים.

והנה הספר מסודר היה בדפוס כבר בשנת תשמ"ז. אך לא חסנו על עמלנו ועל כספנו אשר הושקעו בהדפסתו, וסתרנו את כל בנינו על מנת לבנותו מחדש מן המסד ועד המפחות. סדרנו שנית את כל הספר, בכמה סוגי אותיות נאות ומשופרות, ואת ההגהות שבצנו במקומן הראוי, באות מיוחדת (מוצרת) — למען יכיר המעיין. [וגם לרבות דברינו אלה האחרונים, שנוספו על הראשונים, סודרו באותה אות!]

תצלום של ההגהות בכ"י המחבר ניתן בראש הספר (עמ' 6).

כבוד את אביך ואת אִמך

1234567

ולזכר נשמת אמי מורתי

לזכר נשמת אבי מורי

אסתר רחל בת ר' מיכאל הרמן

ר' ברוך בר' יהודה אריה דייטש

נ' בצפת בש"ק כה בשבט ה'תרנ"ג

נ' בסטרופקוב בשביעי של פסח ה'תרנ"ג

נצ"ו בירושלים בש"ק יד באבול ה'תשמה

נצ"ו בירושלים ביום כג בתמוז ה'תש"ד

עליהם השלום וזכרם לברכה ותהיינה נשמותיהם צרוצות בצרור החיים

בעתירת שמואל הקטן המכבדם במותם כבחייהם